Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра політичної соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

директор навчально-наукового інституту
соціології та медіакомунікацій

_____ Олена МУРАДЯН

«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Гендерні дослідження

рівень вищої освіти **бакалавр**

галузь знань **05 соціальні та поведінкові науки**

спеціальність С5 соціологія

освітня програма Соціально-політичні дослідження

вид дисципліни обов'язкова

навчально-науковий інститут соціології та медіакомунікацій

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою ННІ соціології та медіакомунікацій

“26” серпня 2026 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: **Мурадян Олена Сергіївна**, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри політичної соціології, **Яшкіна Дар’я Дмитрівна**, доктор філософії з соціології, старший викладач кафедри політичної соціології.

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології

Протокол від “26” серпня 2026 року № 1

Завідувач кафедри політичної соціології

_____ Дмитро БОЙКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми соціологія комунікацій, реклами та зв’язків з громадськістю

Гарант освітньо-професійної програми «Соціально-політичні дослідження»

_____ Олена МУРАДЯН

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ соціології та медіакомунікацій

Протокол від “26” серпня 2026 року № 1

Голова науково-методичної комісії ННІ соціології та медіакомунікацій

_____ Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Гендерні дослідження» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти; спеціальності С5 соціологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Гендерні дослідження” є окреслення поля гендерних досліджень у просторі сучасного наукового соціального знання.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Гендерні дослідження” є:

- опанувати сучасну гендерну перспективу у суспільних науках та специфіку соціологічного аналізу гендерної проблематики;
- встановити взаємозв’язок між теоріями та дослідженнями сучасних гендерних розподілів у межах української, західної та інших шкіл соціології;
- стимулювати пошук публікацій та критичне осмислення текстів;
- стимулювати критичне осмислення соціологічних теорій та досліджень у гендерній перспективі;
- опрацювати повсякденні практики гендерного розподілу за допомогою соціологічної теорії та методів;
- засвоєння навичок формулювання та аргументації власної позиції щодо тематик дисципліни в сучасному українському суспільстві.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин -120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов’язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
3-й	3-й
Лекції	
32 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
56 год.	102 год.
у тому числі індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

ЗК 04. Здатність бути критичним і самокритичним
ЗК 05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК 06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
ЗК 08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство.
СК 01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.
СК 02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.
СК 03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

ПРН 01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.
ПРН 02. Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.
ПРН 03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.
ПРН 04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.
ПРН 08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.
ПРН 11. Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.
ПРН 14. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

1.8. Пререквізити: вступ до соціально-політичних та маркетингових досліджень.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до гендерних досліджень: поняття, цілі, історія.

Історія становлення гендерних досліджень як академічної дисципліни. Витоки: феміністський рух, соціальні трансформації XX століття. Методологічний підхід до вивчення чинників, процесів і результатів соціального конструювання гендеру. Гендерні дослідження в Україні: огляд інституціоналізації, програм, ініціатив. Актуальність тематики у світовому науковому та практичному контексті.

Тема 2. Гендер як соціальна конструкція: біологічне та соціальне.

Біологічний есенціалізм vs соціальний конструктивізм. Критика дихотомії «чоловік — жінка». Поняття «гендерної соціалізації»: сім'я, освіта, релігія, ЗМІ. Вплив соціального оточення на формування гендерної ідентичності. Сім'я як агент відтворення гендерних норм: структура родинних обов'язків, «природність» материнства, асиметрія ролей турботи.

Тема 3. Ключові теорії фемінізму.

Фемінізм як теорія, як дослідницька парадигма та як соціально-політичний рух. Хвилі фемінізму. Сучасний стан та перспективи розвитку фемінізму. Гендерна теорія як втілення марксистської методології трансформації суспільства. Неомарксистські аспекти гендерної теорії. Психоаналітичне пояснення фемінізму як ідеї та руху. Радикальний фемінізм. Інтерсекційний фемінізм. Чорний, постколоніальний та постмодерний фемінізм. Сучасні напрями: екофемінізм, кіберфемінізм, фемінізм у цифрову епоху. Постколоніальний вимір: критика євроцентризму в феміністській теорії, гендер як інструмент імперського дискурсу; значення деколоніального фемінізму.

Тема 4. Маскулінність та її варіації.

Маскулінність як об'єкт вивчення соціології гендеру та гендерних досліджень. Відповідь гендерних теорій на феміністичну асиметрію. Маскулінність як об'єкт ідеологічних атак у сучасному світі: нові напрями гендерного аналізу. Концепція гегемонної маскулінності. Альтернативні моделі маскулінності: маргінальна, підпорядкована, токсична. Соціалізація чоловіків у контексті гендерних норм. Гендерні очікування до чоловіків у політиці, бізнесі, війні. Кризові стани маскулінності та нові образи чоловічості. Війна і маскулінність. Нові конфігурації чоловічості у волонтерстві, батьківстві, публічному догляді.

Тема 5. Плинність гендеру та трансгендерність у сучасному суспільстві.

Теорія інтерсекційності: гендер, раса, клас, сексуальність. Перетин гендеру з класовими, расовими, етнічними, релігійними, віковими ознаками. Досвід подвійної/потрійної дискримінації. Гендер і біженство, інвалідність, сексуальна орієнтація. Політика інклюзивності та запобігання множинній дискримінації. Квір як підрив нормальності: дестабілізація фіксованих ідентичностей, опір нормативності гетеросексуальності. Трансгендерність.

Тема 6. Соціальне конструювання гендерної нерівності.

Поняття соціального конструювання в гендерній сфері. Гендерний аспект соціальної структури і стратифікації. Гендерна нерівність: виникнення, фактори, версії, трансформації. Гендерний аспект стратифікації та соціальної мобільності. Соціологічний аналіз гендерних проявів структурної нерівності. Гендер як стратифікаційний ресурс або кастова стигма. Методики вимірювання гендерної нерівності: індекси та рейтинги. Місце України у міжнародних дослідницьких проектах з тематики гендеру. ЛГБТК+-дослідження. Регіональний аспект гендерної нерівності.

Тема 7. Соціологічний аналіз гендерного аспекту економіки і праці.

Гендерні аспекти системи зайнятості. Вплив диверсифікації робочої сили на гендерну нерівність. "Домашня робота" як елемент та інструмент гендерної асиметрії. Виправдання гендерної асиметрії у трудових відносинах. «Скляна стеля».

Тема 8. Гендерно зумовлене насильство як порушення прав та свобод людини.

Складові поняття гендерно зумовлене насильства та його актуальні сфери. Жінка та чоловік як об'єкти гендерно зумовлененасильства. Домашнє насильство, сексуальне насильство, торгівля людьми, насильство на робочому місці, небезпечні практики. Гендерно зумовлене насильство в регіонах, які постраждали від конфлікту. Політика і громадсько-публічна сфера крізь призму гендерного питання**.** Роль держави у відтворенні гендерної нерівності та стереотипів. Гендерне законодавство в Україні та світі. Роль освітньої системи у конструюванні та трансляції гендерних стереотипів. Гендерний мейнстримінг.

Тема 9. ЗМІ у конструюванні та трансляції гендерних стереотипів.

Масова комунікація та гендерні стереотипи. Конструювання гендерних стереотипів у ЗМІ. Трансляція та закріплення гендерних стереотипів у ЗМІ. Реклама як поле гендерної стереотипізації. Кіновиробництво як фактор динаміки гендерних відносин. Інтернет та гендерні відносини. Сучасний розвиток гендерних досліджень у вимірі соціології: теорія та практика.

Тема 10. Методи гендерних досліджень у соціології.

Якісні та кількісні методи: феміністська критика нейтральності науки. Гендерно-чутливе анкетування, побудова гайд-інтерв'ю. Проблема об'єктивності та етики в дослідженнях. Приклади гендерного аналізу соціальних явищ. Гендерний аудит у маркетингу, соціальній політиці, медіа. Оцінка гендерного впливу. Гендерно орієнтоване бюджетування. Критичний дискурс-аналіз.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	Інд.	С. р.		л	п	лаб.	Інд.	С. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Вступ до гендерних досліджень		2	4			8		6	4			10
2. Гендер як соціальна конструкція		2	4			8						10
3. Ключові теорії фемінізму		4	4			8						10
4. Маскулінність та її варіації		4	4			8						10
5. Плинність гендеру та трансгендерність у сучасному суспільстві		4	4			4		2	2			10
6. Соціальне конструювання гендерної нерівності		4	2			4						10
7. Соціологічний аналіз гендерного аспекту економіки і праці.		4	2			4						12
8. Гендерно зумовлене насильство як порушення прав та свобод людини.		2	2			4			2			10
9. ЗМІ у конструюванні та трансляції гендерних стереотипів.		2	2			4		1				10

10. Методи гендерних досліджень у соціології.		3	4			4		1				10
Усього годин		32	32			56		10	8			102

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Етапи розвитку гендерних досліджень *Питання семінару:* 1. Центральні категорії гендерних досліджень. 2. Наукові напрями гендерних досліджень. 3. Проблематика кожної хвилі розвитку гендерних досліджень.	4
2	Тема 2. Основні теорії фемінізму *Питання семінару:* 1. Фемінізм як теорія 2. Фемінізм як дослідницька парадигма 3. Фемінізм як соціально-політичний рух	4
3	Тема 3. Соціологічні дослідження маскулінності *Питання семінару:* 1. Маскулінність як дескриптивна, аскриптивна та прескриптивна категорія. 2. Гегемонна маскулінність. 3. Сучасні концепції маскулінності крізь призму гендерних норм та насильства.	4
4	Тема 4. Між дискурсом та матерією: переосмислення трансгендерності та тіла у квір-дослідженнях *Питання семінару:* 1. Трансгендер у гендерно-маркованих просторах. 2. Соціокультурні підґрунтя квір-теорії. 3. Термінологічні дискурси квір-теорії.	4
5	Тема 5. Соціальне конструювання гендерної нерівності *Питання семінару:* 1. Фактори та детермінанти гендерної нерівності. 2. Методики вимірювання гендерної нерівності: від методологій до проєктів. 3. Українські реалії гендерної нерівності.	4
6	Тема 6. Гендер-обумовлене насильство як порушення прав та свобод людини *Питання семінару:* *1.*Причини виникнення ГЗН насильства. 2. Види ГЗН насильства. 3. Медичний аспект ГЗН насильства.	2

7	Тема 7. Соціологічний аналіз гендерного аспекту економіки і праці *Питання семінару:* 1. "Домашня робота" як елемент та інструмент гендерної асиметрії. 2. Гендерна нерівність на ринку праці України. 3. Світові тенденції у вирішенні проблем гендерної нерівності на ринку праці.	2
8	Тема 8. Політика і громадсько-публічна сфера крізь призму гендерного питання *Питання семінару:* 1. Освітня система у конструюванні та трансляції гендерних стереотипів. 2. Гендерна соціалізація. 3. Сімейні ролі: вектори змін.	2
9	Тема 9. ЗМІ у конструюванні та трансляції гендерних стереотипів *Питання семінару:* 1. Гендерно чутлива журналістика. 2. Реклама як поле гендерної стереотипізації. 3. Соціальні мережі та Інтернет: агенти змін.	2
10	Тема 10. Підготовка та презентація індивідуального аналітичного завдання	4
Разом за розділом 2		16
Усього годин		32

5. Завдання для самостійної робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	*Читання* матеріалів рідеру (див. перелік літератури)	20
2	*Підготовка аналітичної записки 1*	4
3	*Підготовка* рецензії на матеріали до тем курсу	4
4	*Добір* фільмів різних культур, які використовують гендерні стереотипи та / або елементи сексизму, а також розгорнутий коментар до цих фільмів.	4
5	*Підготовка презентації* результатів індивідуального аналітичного завдання із гендерної проблематики у вигляді презентації Power-point із захистом на занятті.	4
6	*Підготовка презентацій* за темами занять.	4
7	*Підготовка порівняльної рецензії*	6
8	ІНДЗ*: Написання* проекту дослідження із гендерної проблематики	10
Усього годин		56

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне аналітичне завдання із гендерної проблематики.
Робота має містити:

- ✓ постановку проблеми та обрання об’єкту, до якого пропонується застосувати обрану теорію дослідження (2 б.);
- ✓ актуальність (2 б.);
- ✓ викладення основних даних та результатів аналізу (4 б.);
- ✓ висловлення власної точки зору з аргументацією, факти на підтвердження власної позиції (посилання на інші джерела, результати соціологічних досліджень тощо) (2 б.)
- ✓ аналіз контр-аргументів із зазначенням їх слабких сторін (2 б.);
- ✓ резюме своєї позиції та висновок (2 б.)
- ✓ список використаних джерел (2 б.)
- ✓ захист проекту (4 б.)

Обсяг роботи – від 15 000 знаків із пробілами.
Список використаних джерел (не менше 5 позицій).
Максимальна оцінка – 20 балів.

7. Методи навчання

Викладання навчальної дисципліни передбачає поєднання традиційних та інтерактивних методів навчання, спрямованих на засвоєння теоретичних положень гендерних досліджень, розвиток критичного мислення, формування навичок соціологічного аналізу та аргументації.

У межах дисципліни застосовуються такі методи навчання:

1. лекція з елементами проблемного викладу та дискусії — для опанування понятійно-категоріального апарату, основних теоретичних підходів і сучасних дискусій у сфері гендерних досліджень;
2. семінарська дискусія — обговорення наукових текстів, теоретичних підходів і результатів емпіричних досліджень, формулювання та аргументація власної позиції;
3. аналіз наукових текстів (critical reading) — критичне опрацювання та порівняння теоретичних і емпіричних публікацій із гендерної проблематики;
4. кейс-метод (case study) — аналіз конкретних випадків прояву гендерної нерівності, стереотипізації, дискримінації та гендерно зумовленого насильства;
5. аналіз медіаконтенту та візуальних матеріалів — виявлення способів конструювання і трансляції гендерних норм, ролей і стереотипів у медіа, рекламі, кінематографі та цифровому середовищі;
6. дебати та структурована аргументація — формування здатності обґрунтовувати власну позицію, працювати з контраргументами та критично оцінювати альтернативні підходи;
7. проблемно-орієнтоване навчання (problem-based learning) — самостійний пошук і аналіз інформації для пояснення конкретних соціальних проблем у гендерній перспективі;
8. дослідницько-орієнтоване навчання (research-based learning) — формулювання дослідницької проблеми, добір теоретичної рамки та методів, аналіз даних і розроблення проєкту соціологічного дослідження з гендерної проблематики;
9. презентація та обговорення результатів індивідуальної роботи — представлення результатів аналізу та дослідницьких проєктів із подальшим обговоренням і зворотним зв’язком;

10. самостійна робота — опрацювання наукової літератури й освітніх ресурсів, підготовка аналітичних записок, рецензій, порівняльних аналізів та індивідуального дослідницького завдання.

8. Методи контролю

Контрольна робота, письмові індивідуальні завдання, презентації, індивідуальне аналітичне завдання із гендерної проблематики, письмовий іспит (у формі тесту та відкритих питань)

Приклади питань контрольної роботи:

1. Як вимірюється гендерна нерівність у міжнародних проектах? Наведіть шість основних сфер/проявів та способів її виміру. Наприклад: політика - кількість жінок у парламенті та у вищих ешелонах влади...
2. «Домашня праця» як категорія гендерного аналізу
3. Традиційний фемінізм та радикальний фемінізм – у чому концептуальна різниця?

9. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль та самостійна робота			Контрольна робота, передбачена планом	Іспит	Сума
Робота на семінарах (презентації, виступи, участь в дискусіях, дебатах) **25**	Порівняльна рецензія **5**	ІНДЗ: Проект дослідження **20**	**2*5**	**40**	**100**

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку, або екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 15 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

У межах освітнього компонента можливе визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, за окремими темами курсу. Таке визнання здійснюється за умови відповідності тематики, змісту та результатів навчання відповідної програми, курсу, тренінгу чи іншого виду неформальної освіти змісту та результатам навчання, передбаченим робочою програмою освітнього компонента.

Рішення про визнання результатів неформальної освіти та кількість балів, що можуть бути зараховані здобувачеві, визначаються з урахуванням обсягу та змісту опанованого матеріалу й на підставі документа, що підтверджує успішне проходження відповідного навчання (сертифіката, свідоцтва тощо).

.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	

70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	
0-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Основи теорії гендеру : навч. посіб. / В. П. Агєєва, В. В. Близнюк, І. О. Головащенко та ін. ; відп. ред. М. М. Скорик. Київ : К.І.С., 2004. 536 с.
2. Марценюк Т. О. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Київ : Основи, 2017. 256 с.
3. Марценюк Т. О. Чому не варто боятися фемінізму. Київ : Комора, 2018. 328 с.
4. Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманова Г. (ред.). Гендер для медій : підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей. 3-тє вид., випр. та доп. Київ : Критика, 2017.
5. Стрельник О. О. Турбота як робота: материнство у фокусі соціології. Київ : Критика, 2017.
6. Butler J. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. New York : Routledge, 1990.
7. Connell R. W. Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics. Stanford : Stanford University Press, 1987.
8. hooks b. Feminism Is for Everybody: Passionate Politics. Cambridge, MA : South End Press, 2000.
9. Crenshaw K. Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. University of Chicago Legal Forum. 1989. Vol. 1989, Iss. 1. P. 139–167.
10. West C., Zimmerman D. H. Doing Gender. Gender & Society. 1987. Vol. 1, No. 2. P. 125–151.

Допоміжна література

1. Browne J. (ed.). *Why Gender?* Cambridge : Cambridge University Press, 2021. 402 p. DOI: 10.1017/9781108980548.
2. Launius C., Hassel H. *Threshold Concepts in Women's and Gender Studies: Ways of Seeing, Thinking, and Knowing*. 3rd ed. New York : Routledge, 2022. 290 p. —
3. Smith B. G., Robinson N. J. (eds.). *The Routledge Global History of Feminism*. London ; New York : Routledge, 2022. 616 p.
4. Antony L. M. *Only Natural: Gender, Knowledge, and Humankind*. Oxford : Oxford University Press, 2022.
5. Bridges D., Lewis C., Wulff E., Litchfield C., Bamberry L. (eds.). *Gender, Feminist and Queer Studies: Power, Privilege and Inequality in a Time of Neoliberal Conservatism*. London ; New York : Routledge, 2023. 290 p.
6. Davis K., Lutz H. (eds.). *The Routledge International Handbook of Intersectionality Studies*. London ; New York : Routledge, 2023. 366 p.
7. Browne J. (ed.). *Feminist AI: Critical Perspectives on Algorithms, Data, and Intelligent Machines*. Oxford : Oxford University Press, 2023. DOI: 10.1093/oso/9780192889898.001.0001.
8. Briggs R. A., George B. R. *What Even Is Gender?* New York ; London : Routledge, 2023. 196 p.
9. Berkowitz D., Windsor E. J., Han C. W. (eds.). *Male Femininities*. New York : New York University Press, 2023. DOI: 10.18574/nyu/9781479870585.001.0001.

10. Eschle C., Bartlett A. (eds.). *Feminism and Protest Camps: Entanglements, Critiques and Re-Imaginings*. Bristol : Policy Press, 2023. DOI: 10.1332/policypress/9781529220162.001.0001.
11. Budgeon S. Theorizing Sex/Gender: Feminist Social Theory // *The Cambridge Handbook of Social Theory* / ed. P. Kivisto. Cambridge : Cambridge University Press, 2020.
12. Pande R., Liu W., Tseng H. Feminist Theory and Methodologies: Crossing Disciplinary Boundaries // *The Cambridge Handbook of the International Psychology of Women* / eds. F. M. Cheung, D. F. Halpern. Cambridge : Cambridge University Press, 2020.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. **Жінки та чоловіки: гендер для всіх** : онлайн-курс // Prometheus. URL: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/gender-for-all-course
2. **Гендер в деталях** : інформаційно-аналітичний ресурс з гендерної проблематики. URL: https://genderindetail.org.ua/
3. **UN Women Training Centre**: навчальні курси та методичні матеріали з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. URL: https://trainingcentre.unwomen.org/
4. **Feminist Thought** // MIT OpenCourseWare. Massachusetts Institute of Technology, 2023. URL: MIT OpenCourseWare — Feminist Thought (дата звернення: 26.08.2026).
5. **Mikkola M. Feminist Perspectives on Sex and Gender** // Stanford Encyclopedia of Philosophy. 2008; substantive revision 2022. URL: Stanford Encyclopedia of Philosophy — Feminist Perspectives on Sex and Gender (дата звернення: 26.08.2026).
6. **Feminist Political Philosophy** // Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: Stanford Encyclopedia of Philosophy — Feminist Political Philosophy (дата звернення: 26.08.2026).
7. **Feminist Epistemology and Philosophy of Science** // Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: Stanford Encyclopedia of Philosophy — Feminist Epistemology and Philosophy of Science (дата звернення: 26.08.2026).
8. **Gendered Innovations: Sex, Gender, and Intersectional Analysis** // Stanford University. URL: Gendered Innovations
9. Онлайн-курс «Переосмислення гендеру, війни та миру у XXI столітті: Україна в порівняльній перспективі». https://karazin.ua/universitet/tsili-staloho-rozvytku/genderna-rivnist/